

SAD JAKO BIOTOP

Z naší krajiny postupně zmizela nebo stále mizí řada různorodých biotopů. Zatímco některé bohužel v současné krajině nemají alternativu, kdysi běžná lesostep svou náhradní podobu má. Její význam může alespoň částečně nahradit ovocný sad. Zejména při použití vysokokmenné formy ovocných stromů a vhodné údržbě sadu dokážeme vytvořit biotop lesostepního charakteru příznivý pro celou paletu živočichů a rostlin. Klíčová je mozaikovitá seč bylinného patra, které je dostatečně osluněné i pod korunami stromů, a ponechávání stojícího, opět osluněného, odumírajícího či mrtvého dřeva v podobě kmenů nebo silných větví.

Staré nebo mrtvé dřevo samozřejmě nalezneme i v lese, stejně jako bohaté společenstvo rostlin na louce. Sad je ale výjimečný tím, že dva z nejběžnějších biotopů spojuje v jeden. Pospolu tak nalézáme druhy lesní, luční, ale i druhy tzv. lesostepní, které se stinným lesům vyhýbají a na loukách jim zase chybí dřeviny, resp. jejich stín.

SAD JAKO REKREAČNÍ PROSTOR

V posledních letech neustále roste poptávka obyvatel měst po krátkodobé rekreaci v dostupné zeleni. Městské parky mnohdy působí příliš uměle a nezřídka drží návštěvníky na vymezených cestách. Volně rostoucí lesy bývají od městské zástavby vzdálenější a vzhledem k hustému podrostu i hůře přístupné. Ovocný sad nabízí stín stromů i volný pohyb po celé své ploše v průběhu celého roku.

Rekreační potenciál sadu je velmi široký. Nejde přitom jen o běžné procházky. Plochy sadů mohou k hrám využívat školy i školky, ke sportovnímu vyžití běžci nebo cyklisti. Prostor mezi a pod stromy je možné využít i pro „obyčejné“ setkávání, posezení na lavičkách nebo dekách a pořádání pikniků. Nedoceněný je edukativní význam bezprostředního vnímání střídání ročních období. Málodke je k vidění tak jasný příklad přechodu vegetace ze spící podoby do kvetoucí, plně zelené a následně plodící formy.

SAD JAKO KRAJINNÝ PRVEK

Jarní krajina protkaná kvetoucími trnkami na mezích či třeshňovými alejemi kopírujícími zvlněné cesty je nesporně malebná. Kvetoucí prvek ovocných stromů a keřů obecně rozjasňuje nepřilíživě barevnou krajinu probouzející se ze zimního spánku. Nejinak tomu je i ve městech, kde může kvetoucí sad buď ostře kontrastovat s šedí velkoměsta, nebo naopak romanticky doplňovat červené sedlové střechy. Podobně i podzimní zbarvení mohutných třešní nebo hrušní dokáže příjemně obohatit krajinu o zajímavé tóny.

Pravidelný výsadbový spon ovocných sadů ve městě může příjemně ladit s rozložením oken na fasádách blízkých domů, resp. s pravouhloú geometrií přilehlých staveb. Na druhou stranu vůbec neruší, pokud pravidelná šachovnice ovocných sadů svítící ve volné krajině dává tušit dílo lidské ruky. V úrodných letech pak bližší pohled do korun hrušní a jabloní dokáže překvapit bohatostí pestrobarevných plodů.

SAD JAKO KULTURNÍ HODNOTA

Péče věnovaná sadu mnohdy po několik generací hospodářů se zúročuje především v době sklizně. V současnosti, při uplatnění několika málo odrůd ovoce, které jsou si navíc nesporně chuťově podobné, se vytrácí původní odrůdová pestrost, udržovaná v sadech našimi předky. Ti dobře věděli, že ovoce zdaleka nemusí být použito jen na přímý konzum, jak se nejčastěji vybaví dnešní veřejnosti. Většina sklizeného ovoce v minulosti bývala nějakým způsobem zpracovávána. Vařila se povidla, sušily křížaly, pekly štrůdly, buchty a různé koláče, vyráběly marmelády, destilovaly pálenky, lisovalo se ovoce na mošt. A ke každému způsobu využití byly vhodnější jiné odrůdy.

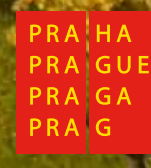
I v dnešní době se část úrody zpracovává a některé postupy dokonce zažívají mírnou renesanci, původní intenzitě využití ovoce se ale neblížíme ani zdaleka... Pokud budeme vysazovat staré odrůdy, umožníme zachování nejen jich samotných, ale i jejich tradiční formy zpracování a s tím i kus naší historie. Proto vysazujeme především odrůdy pěstované v období první republiky, rakouského mocnářství nebo ještě dříve. Praha se tak pomalu stává velkou genofondovou plochou.

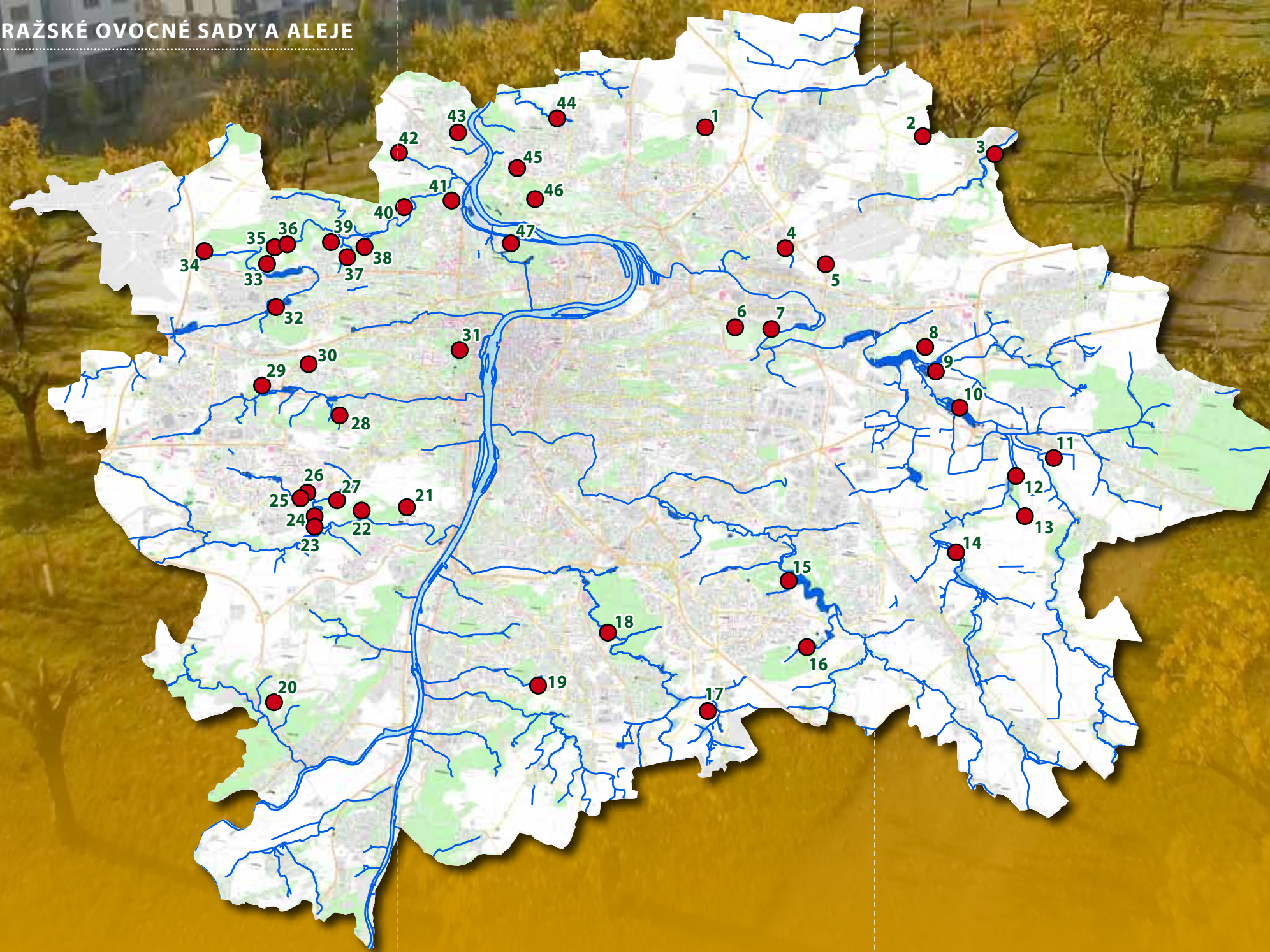
PRAŽSKÉ OVOCNÉ SADY A ALEJE

PRAŽSKÉ
SADY
A ALEJE

PRAŽSKÉ OVOCNÉ SADY A ALEJE

PŘEHLED LOKALIT

Ovocné stromy na 47 lokalitách v Praze:

1. Pod dáblickou hvězdárnou	26. Albrechtův vrch
2. Ctěnické prameniště	27. Hemrovy skály
3. Biocentrum U Vinoře	28. Cibulka
4. Klíčovské sady	29. Ovocné sady nad Kalvárií
5. Třešňová alej
v hloubětínské cihelně	30. Nad stanicí metra Motol
6. Vrch Třešňovka	31. Petřínské sady
7. Hrušně na Rokytce	32. U Hvězdy
8. Alej u Čihadel	33. Třešňovka pod Kozákovou
skálou
9. V Pískovně	34. Zlodějka
10. U Počernického rybníka	35. Přírodní divadlo
11. Remízek u Stacha	36. Nad Džbánem
12. Sad v Lítoznici	37. Sad na Červeném vrchu
13. Alej u Lítoznice	38. Vokovická třešňovka
14. Výsadba RN Říčanka	39. Na Krutci
15. Třešňový sad Hájecká
a Hostivařský lesopark	40. Nad Mlýnem
16. Milíčovský sad a aleje	41. Hrušně u zříceniny
na Babě
17. Šeberovské sady s alejemi	42. Lysolajský sad Housle
18. Ovocné výsadby u IKEMu	43. Sedlecké sady
s úvozovou cestou
19. Sad s alejí V Hrobech	44. Čimické údolí
20. Na Radotínských skalách	45. Palírka
21. U Děvína	46. Třešňové výsadby
na Havránce
22. Na Punčoše	47. U Malé říčky
23. Jablůňky u hájenky	
24. Opatřilka	
25. Arboretum	

Ovocné sady a aleje v městském prostředí neplní zdaleka jen produkční funkci. Neméně významná je jejich role jako biotop, rekreační prostor, krajinný prvek i jejich kulturní hodnota.

PRAŽSKÉ SADY V ČÍSLECH

Odbor ochrany prostředí Magistrátu hl. m. Prahy spravuje na 47 pražských lokalitách celkem 51 ovocných sadů s celkovou rozlohou 68 hektarů, 14 ovocných alejí o celkové délce 2,85 km a v 11 případech rozptýlenou výsadbu ovocných stromů.

Od roku 2010 přibýlo na těchto lokalitách kolem 2 500 mladých stromů. Nejvíce se vysadilo třešní (53 %), dále jabloní (23 %), hrušní (12 %), slivoní (10 %) a zatím nejméně višní (1 %) a meruněk (1 %). Doplnkově se objevují i morušovníky a oskeruše, plánují se výsadby ořešáků. Celkově se jedná o více než 160 různých tradičních odrůd ovocných stromů.

V září 2017 vydal
odbor ochrany prostředí Magistrátu hl. m. Prahy.

www.praha-priroda.cz

